ภาคผนวก ญ

ขั้นตอนรายละเอียดการจัดเวทีถอดบทเรียนและการประชุมวิชาการหลังการถอดบทเรียน

วันที่ 6-7 ธันวาคม 2555

ณ คณะวิศวกรรมและอุตสาหกรรมเกษตร มหาวิทยาลัยแม่โจ้

เวทีการถอดบทเรียนจากกลุ่มสมาชิกฐานเรียนรู้

โครงการได้จัดเวทีประชุมเสวนาระหว่างเครือข่ายฐานเรียนรู้ใน 5 จังหวัดภาคเหนือตอนบน จำนวน 7 แห่ง และผู้เกี่ยวข้อง ในวันที่ 6 ธันวาคม 2555 (ภาพที่ 1ญ ถึง 3ญ) เพื่อให้มีการนำเสนอผลงานของแต่ละฐานและเปิดโอกาสให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดยใช้เทคนิคการทบทวนหลังปฏิบัติการ (after action review – AAR) สำหรับรูปแบบการทำ AAR เป็นการเปิดใจคุยกันแบบตรงไปตรงมา ซึ่งช่วยให้ความรู้แก่สมาชิกและกระตุ้นให้ผู้ร่วมทีมได้คิดทำในสิ่งที่ถูกต้อง ช่วยกันเรียนรู้จากข้อผิดพลาด ค้นหาแนวทางในการปรับปรุงกระบวนการให้ดียิ่งขึ้น มีการเรียนรู้ต่อยอด แบ่งปันประสบการณ์ที่มีคุณค่าและมีประโยชน์

การเสวนามีเนื้อหาเพื่อให้สามารถตอบคำถามสำคัญ 5 ประเด็น คือ

1. ทบทวนเป้าหมายและผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นในการสร้างฐานเรียนรู้ ปัญหา อุปสรรค ข้อจำกัดที่พบว่ามีอะไรบ้าง

2. สิ่งที่คิดว่าเราทำได้ดี มีอะไรบ้าง และเพราะเหตุใดจึงทำให้ทำได้ดี

3. ทำอย่างไรจึงจะทำให้ดียิ่งขึ้นไปอีก ต้องการเครื่องมือ และกลไก การหนุนช่วยอะไรบ้างและอย่างไร

4. ข้อเสนอแนะที่ควรต้องจัดการ ทั้งในด้านการเปลี่ยนแปลง ปรับปรุง

5. ความพึงพอใจต่อการทำงาน และผลผลิตที่ได้รับ เป็นอย่างไร

ภาพที่ ญ.1 ผู้เข้าร่วมประชุมลงทะเบียนและรับเอกสาร

ภาพที่ ญ.2 การนำเสนอผลงานของแต่ละฐานเรียนรู้

ภาพที่ ญ.3 คณะผู้วิจัยสรุปผลงานและถอดบทเรียนร่วมกับฐานเรียนรู้

การประชุมวิชาการหลังการถอดบทเรียน

ได้จัดที่ห้องประชุมคณะวิศวกรรมและอุตสาหกรรมเกษตร มหาวิทยาลัยแม่โจ้ จังหวัดเชียงใหม่ ในวันที่ 7 ธันวาคม 2555 (ภาพที่ 4ญ ถึง 7ญ)

ภาพที่ ญ.4 ผู้เข้ารับการประชุมวิชาการลงทะเบียนและรับเอกสารประกอบการประชุม

ภาพที่ ญ.5 การนำเสนอโครงการวิจัยให้กับผู้เข้าร่วมประชุม

ภาพที่ ญ.6 บรรยากาศของผู้เข้าร่วมประชุม

ภาพที่ ญ.7 การจัดนิทรรศการเผยแพร่ผลงานของโครงการวิจัยร่วมกับมหาวิทยาลัยแม่โจ้

สรุปปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของฐานเรียนรู้ในภาพรวมทั้ง 7 แห่ง มีดังนี้

1. พื้นที่ใน 5 จังหวัดภาคเหนือตอนบนซึ่งเป็นพื้นที่เป้าหมายโครงการประสบปัญหาสุดวิสัยจากอุทกภัย ซึ่งได้เข้าสู่ภาวะปกติในเดือนตุลาคม 2554 ทำให้โครงการเริ่มดำเนินงานได้ในเดือนพฤศจิกายน 2554 ส่งผลให้การดำเนินงานโครงการล่าช้าไป

2. ในการทำปุ๋ยอินทรีย์ในช่วงแรกของทุกฐานเรียนรู้ประสบปัญหามีการรักษาความชื้นในกองปุ๋ยยังไม่เหมาะสม กองปุ๋ยมีความชื้นต่ำเกินไป ทำให้กระบวนการย่อยสลายเศษพืชของจุลินทรีย์ในกองปุ๋ยใช้เวลานาน เนื่องจากกลุ่มสมาชิกยังขาดทักษะและความเชี่ยวชาญในวิธีการดูแลกองปุ๋ยเพื่อรักษาความชื้นของกองปุ๋ย

3. การผลิตปุ๋ยอินทรีย์ของฐานเรียนรู้ส่วนใหญ่ยังขาดความต่อเนื่อง และมีปริมาณการผลิตไม่ได้ตามเป้าหมายของโครงการที่กำหนดไว้ อันเนื่องมาจากการผลิตและใช้ปุ๋ยอินทรีย์ในงานเกษตรกรรมยังเป็นเรื่องใหม่สำหรับเกษตรกรไทย สมาชิกของฐานเรียนรู้ยังต้องการเวลาให้เห็นผลดีจากการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ในการเพาะปลูก

4. สมาชิกของฐานเรียนรู้ส่วนใหญ่อยู่ห่างกันและไม่ค่อยมีเวลาว่างตรงกัน การเรียกประชุมเพื่อดำเนินงานยังเป็นไปได้โดยยาก การนัดประชุมแต่ละครั้งมีผู้ให้ความสนใจเข้าร่วมน้อย

5. การไม่ได้รับการสนับสนุนและกระตุ้นเพิ่มเติมจากองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นอย่างจริงจังโดยการจัดโครงการต่อยอดหรือโยงเข้ากับยุทธศาสตร์การลดการเผาเศษพืช ทำให้ขาดการมีส่วนร่วมภายในชุมชน ส่งผลให้การผลิตปุ๋ยอินทรีย์ของฐานเรียนรู้ไม่ต่อเนื่อง

6. ฐานเรียนรู้ส่วนใหญ่ยังไม่มีประสบการณ์ในการทำงานร่วมกัน จึงยังไม่เกิดกระบวนการกลุ่มที่เข้มแข็ง การดำเนินงานส่วนใหญ่ยังไม่มีข้อตกลงที่ชัดเจนในกลุ่ม ยังไม่มีการหมุนเวียนรายได้จากการผลิตและจำหน่ายปุ๋ยอินทรีย์กลับมาเป็นทุนภายในฐานเพื่อให้มีการผลิตปุ๋ยอินทรีย์ได้อย่างต่อเนื่อง

จากผลการดำเนินกิจกรรมมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. สมาชิกฐานเรียนรู้ส่วนใหญ่ยังขาดความตั้งใจจริงในขั้นตอนการผลิตาปุ๋ยอินทรีย์ ทำให้ต้องใช้เวลาในกระบวนการผลิตนานกว่า 60 วัน และไม่มีการดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง จึงควรมีภาคประชาสังคมเข้าร่วมในการปรับปรุงและพัฒนากระบวนการกลุ่ม

2. เกษตรกรที่ร่วมโครงการส่วนใหญ่ยังคงประสบปัญหาเกี่ยวกับดิน โรค แมลงศัตรูพืช วัชพืช ดังนั้น การดำเนินงานในอนาคตจึงควรมีนักวิจัยที่มีองค์ความรู้ดังกล่าวเข้าร่วมด้วย เพื่อแก้ปัญหาและสร้างความมั่นใจกับเกษตรกร

3. ควรมีการกำหนดทิศทางในอนาคตของฐานการเรียนรู้ให้ชัดเจน เช่น ผลผลิตที่ได้จะมีการจัดการในรูปแบบใด ควรจัดตั้งเป็นวิสาหกิจหรือสหกรณ์หรือใช้เองหมุนเวียนในชุมชน เพื่อให้ฐานเรียนรู้สามารถดำเนินกิจกรรมต่อไปได้ด้วยตนเอง

4. ในการดำเนินโครงการวิจัยเพื่อขยายผล ควรมีแนวทางที่จะสนับสนุนให้เครือข่ายฐานเรียนรู้สามารถพัฒนาไปสู่การผลิตพืชผักอินทรีย์ โดยการหาตลาดรองรับ เพื่อเป็นการเพิ่มมูลค่าของปุ๋ยอินทรีย์อันจะทำให้มีการดำเนินงานฐานเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่องต่อไปข้อเสนอแนะสำหรับโอกาสในการพัฒนาฐานเรียนรู้